

WIADOMOŚCI ARCHIDIECEZJALNE WARSZAWSKIE

Miesięcznik Duchowieństwa Archidiecezji Warszawskiej.

Cena pojedynczego zeszytu 2 zł. gr.
Prenumerata roczna 20 zł.

Ogłoszenia w stosunku 75 zł.
za stronicę.

Redaktor i Wydawca: **Ks. Remigjusz Dąbrowski.**

Adres Redakcji: **WARSZAWA, MIODOWA 17.**

W sprawach prenumeraty i innych
administracyjnych adres:
Kurja Metropolitalna Miodowa 17.

Zeszyty zamienne i egzemplarze re-
cenzyjne należy nadsyłać pod adre-
sem Redaktora: **Miodowa 17.**

TREŚĆ ZESZYTU Nr. 3.

DZIAŁ URZĘDOWY.

Rozporządzenia Stolicy Apostolskiej.

Treść: „Acta Apostolicae Sedis“ n. 2 str. 65. Sacra Con-
gregatio de Sacramentis, str. 65.

Rozporządzenia Kurji Metropolitalnej.

Statut Ligi Katolickiej Archidiecezji **Warszawskiej**, str.
66. Zmiany w składzie osobistym duchowieństwa, str. 72.

Rozporządzenia prawno - państwowe.

W sprawie wykonania postanowień ustawy z dnia 1 lipca
1926 roku o stosunkach służbowych nauczycieli, str. 73. O sta-
tystycę ruchu naturalnego ludności, str. 75.

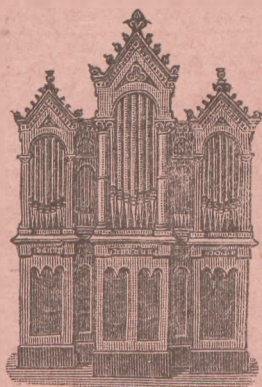
DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

Przemówienie J. Em. Kardynała Kakowskiego na rozpo-
częcie kursu instrukcyjnego Ligi Katolickiej Archidiecezji War-
szawskiej, str. 77. Przemówienie J. Em. Kardynała Kakowskie-
go na zakończenie Kursu instrukcyjnego Ligi Katolickiej Archi-
diecezji Warszawskiej, str. 81. Opłata stemplowa od metryk,
str. 84. Tematy nauk szkolnych, str. 85.

Kronika, str. 88.

Bibliografia, str. 88. Lista ofiar, str. 96.

FABRYKA
ORGANÓW KOŚCIELNYCH
STEFAN BRZozowski
===== WARSZAWA, KAROLKOWA 48. =====

dnia 15 marca fabryka została

przeniesiona

na
ulicę **KAROLKOWĄ** № 48.

aktu poświęcenia nowego lokalu
dokonał **W. O. Nuckowski** Re-
demptorysta. =====

Buduje organy nowe pneumatyczne, stożkowo-
mechaniczne, artystycznie wykończane, z doboro-
wego materiału, z przyjemną i czystą intonacją,
===== a także reperuje i stroi stare. =====

Robotę wykonywa na dogodnych
warunkach, punktualnie, i niedrogo.
Za solidne wykonanie firma posiada
===== liczne podziękowania. =====

Wiadomości

Archidiecezjalne Warszawskie

Miesięcznik Duchowieństwa Archidiecezji Warszawskiej.

Cena pojedynczego zeszytu 2 zł.
prenumerata roczna 20 zł.

Ogłoszenia w stosunku 75 zł.
za stronicę.

Rękopisów, przysłanych do druku, Redakcja nie zwraca.

Adres Redakcji: **Warszawa, Miodowa 17.**

W sprawach prenumeraty i innych
administracyjnych adres:
Kurja Matropolitalna, Miodowa 17.

Zeszyty zamienne i egzemplarze re-
cenzyjne należy nadsyłać pod adre-
sem Redaktora: **Miodowa 17.**

DZIAŁ URZĘDOWY.

Rozporządzenia Stolicy Apostolskiej.

Treść: „Acta Apostolicae Sedis“, Nr. 2.

Acta Pii PP. XI: Chiragraphus. Litterae Apostolicae, Epistolae.

ACTA SS. CONGREGATIONUM: **S. C. Consistorialis:** I. Praelaturae Acrensis et Puruensis. Decretum immutationis nominis. II. Provisio Ecclesiarum. III. Designatio. **S. C. Rituum:** Decretum super introductione causae SS. D. Gregorii Grassi, Francisci Fogolla, Antonini Fantosati, Theotimi Verhaeghen, Epp. et sociorum.

ACTA TRIBUNALIUM: **S. R. Rota:** I. Sententiae latae anno 1926. II. Causae aliter finitae. III. Citationes edictales.

Diarium Romanae Curiae.

SACRA CONGREGATIO DE SACRAMENTIS.

Beatissime Pater.

Ordinarius Varsavien. humiliter postulat a Sanctitate Vestra prorationem rescripti S. C. de Sacramentis diei 10 novembris 1923 permittendi Sacri iterationem in festis Purificationis, Annunciationis et Nativitatis B. M. V. Feria II Paschatis et Pentecostes, S. Stephani Prot., S. Stanislai E. M., Titularis et Patroni paroeciarum, iisdem causis perdurantibus prioris concessionis.

Die 5 Februarii 1927 Sacra Congregatio de disciplina Sacramentorum, vigore facultatum sibi a SSmo Dno Nostro Pio Papa XI tributarum, attentis expositis Ordinario Varsavien, gratiam prorogationis benigne impertitur ad aliud triennium, si tamdiu expositae causae perduraverint servata in reliquis forma praecedentis rescripti.

Rozporządzenia Kurji Metropolitalnej.

Statut Ligi Katolickiej Archidiecezji Warszawskiej.

Nazwa, cele i siedziba.

§ 1. Stowarzyszenie nosi nazwę: **Liga Katolicka Archidiecezji Warszawskiej**. W dalszym tekście niniejszego statutu nazwanem jest w skróceniu: „**Liga**“.

§ 2. Liga jest zjednoczeniem uznanych przez władzę kościelną organizacji i instytucyj religijnych i społecznych, dla prowadzenia akcji, dążącej do szerzenia, pogłębienia i obrony zasad katolickich w życiu prywatnem i publicznem.

W pierwszym rzędzie w skład Ligi wchodzi następujące organizacje katolickie:

- a) Stowarzyszenie mężczyzn,
- b) „ „ kobiet,
- c) „ „ młodzieży męskiej,
- d) „ „ „ żeńskiej.

§ 3. Do celów wymienionych Liga dąży przez:

- 1) skupienie katolików w odpowiednich organizacjach lub instytucjach;
- 2) organizowanie życia społecznego katolickiego przez:
  - a) popieranie prac organizacji, należących do Ligi;
  - b) koordynowanie ich działalności,
  - c) inicjowanie nowych organizacji, oraz prowadzenie ewidencji istniejących;
- 3) wpływanie na opinie publiczną w duchu zasad i postulatów katolicyzmu, za pomocą akcji propagandowej i publicystycznej;
- 4) ustosunkowanie się za pomocą wystąpień, manifestacji, obchodów, zjazdów itp., do zagadnień życia publicznego z punktu widzenia zasad katolickich;
- 5) utrzymywanie łączności z ruchem katolickim w Państwach obcych.

§ 4. Liga w swej działalności stoi poza stronnictwami politycznymi.

§ 5. Liga poświęcona jest Najświętszemu Sercu Jezusowemu i ma za patrona św. Stanisława Biskupa. Protektorem Ligi jest Ordynariusz Archidiecezji Warszawskiej.

§ 6. Liga stanowi osobę prawną ze wszystkimi przysługującymi jej według ustaw normalnych prawami.

§ 7. Siedzibą Ligi jest Warszawa. Działalnością obejmuje Archidiecezję Warszawską.

Członkowie.

§ 8. W skład Ligi wchodzi w charakterze członków poszczególne organizacje, lub instytucje, które pragną brać udział w akcji katolickiej zgodnie z zasadami Kościoła i co do których przyjęcia nie ma sprzeciwu ze strony odpowiedniej władzy duchownej. Do Ligi nie mogą należeć stronnictwa polityczne, instytucje i organizacje ściśle zawodowe, które nie uwzględniają w swym programie momentów ogólnie - ideowych lub społecznych katolickich.

Organizacje lub instytucje działające na terenie więcej niż 1-ej parafii, przyjmuje na członków Zarząd Diecezjalny, Ligi pozostałe — Zarządy Parafjalne. W razie odrzucenia prośby kandydata, przysługuje mu prawo odwołania się do Rady Diecezjalnej Ligi.

§ 9. Wykreślenie z listy członków Ligi następuje:

- 1) na własne żądanie;
- 2) na skutek decyzji Rady Diecezjalnej Ligi, powziętej na wniosek Zarządu Diecezjalnego Ligi.

Władze Diecezjalne Ligi.

§ 10. Władze Diecezjalne Ligi stanowią:

- 1) Zarząd Diecezjalny,
- 2) Rada Diecezjalna,
- 3) Zgromadzenie Diecezjalne.

§ 11. Zarząd Diecezjalny Ligi składa się z 9 członków, a mianowicie: Prezesa Ligi, 2-ch wiceprezesów, skarbnika, sekretarza i sekretarza generalnego Ligi, oraz 3-ch członków. Prezesa i sekretarza generalnego Ligi mianuje Ordynariusz, pozostałych 7-miu członków Zarządu, oraz 3-ch zastępców, wybiera Rada Diecezjalna na przeciąg 2-ch lat. Zarząd Ligi Diecezjalnej ze swego grona wybiera 2-ch wiceprezesów, skarbnika i sekretarza.

§ 12. Do kompetencji Zarządu Diecezjalnego Ligi należy:

- 1) kierowanie działalnością Ligi i reprezentowanie jej na zewnątrz;
- 2) zarządzanie funduszami Ligi, pobieranie wszelkiego rodzaju wpływów i dochodów, podnoszenie kapitałów, oraz

wydatkowanie w granicach budżetu, uchwalonego przez Radę Ligi;

3) przyjmowanie ofiar, darowizn i zapisów;

4) układanie rocznych sprawozdań i budżetu;

5) przyjmowanie nowych członków, oraz przedstawianie Radzie Diecezjalnej Ligi wniosków na wykluczenie, przyczem przysługuje Zarządowi prawo bezzwłocznego zawieszenia wydalonego w prawach członkowskich;

6) decydowanie w sprawie wniosków Zarządów Parafjalnych co do wykluczenia członków.

§ 13. W grudniu każdego roku Zarz. Ligi przedstawia Radzie Diecezjalnej Ligi preliminarz budżetowy na rok następny. Najpóźniej w marcu Zarząd obowiązany jest przedstawić Radzie ogólne sprawozdanie ze swej działalności za rok ubiegły.

§ 14. Dla prawomocności uchwał Zarządu Ligi potrzebna jest obecność na posiedzeniu przynajmniej 5 członków, a w tej liczbie prezesa lub wiceprezesa.

§ 15. Posiedzenia Zarządu Ligi odbywają się w miarę potrzeby; zwołuje je prezes. Sprawy decydują się zwykłą większością głosów.

§ 16. W razie potrzeby Zarząd Diecezjalny Ligi może utworzyć sekcje poszczególnych gałęzi akcji katolickiej. Kierownicy tych sekcji mogą brać udział w posiedzeniach Zarządu z głosem doradczym.

§ 17. Zarząd Diecezjalny Ligi w ramach niniejszej ustawy uchwala regulamin czynności tak własnych, jak i Zarządów Parafjalnych Ligi.

§ 18. Organem wykonawczym Zarządu jest Sekretariat Generalny Ligi, na czele którego stoi Sekretarz Generalny.

Rada Diecezjalna Ligi.

§ 19. W skład Rady Diecezjalnej Ligi wchodzi prezesi lub zastępcy prezesa, organizacyi, mających centrale na terenie diecezji.

§ 20. Do kompetencji Rady Diecezjalnej Ligi należy:

1) kontrola nad działalnością Zarządu Diecezjalnego Ligi;

2) zatwierdzanie sprawozdań Zarządu Diecezjalnego i budżetu;

3) rozpatrywanie wniosków Zarządu Diecezjalnego Ligi o wykluczenie członków z Ligi, oraz decydowanie w tych sprawach;

4) rozpatrywanie skarg członków na decyzje Zarządu;

5) wybór 7-miu członków Zarządu i 3-ch zastępców;

6) zmiana statutu Ligi za zgodą Ordynariusza Diecezji.

§ 21. Rada Diecezjalna Ligi wybiera na czas trwania sesji przewodniczącego i sekretarza ze swego grona.

§ 22. Zwyczajne zebrania Rady Ligi odbywają się co najmniej raz na kwartał, zwołuje je prezes Ligi. Nadzwyczajne zebranie zwołuje prezes z własnej inicjatywy, lub na żądanie jednej trzeciej części członków.

§ 23. Do prawomocności uchwał Rady Ligi potrzebna jest obecność na posiedzeniu przynajmniej połowy jej członków. Wszystkie uchwały zapadają zwykłą większością głosów. W drugim terminie zebranie Rady jest ważne, bez względu na ilość członków.

Komisja Rewizyjna.

§ 24. Rada Diecezjalna Ligi wybiera ze swego grona na przeciąg 2-ch lat, 3-ch członków Komisji Rewizyjnej, oraz 2-ch zastępców.

Delegat Biskupi.

§ 25. Ordynariusz Diecezji mianuje do Ligi swego delegata, który czuwa nad tem, aby jej działalność rozwijała się w duchu zasad katolickich, zgodnie z intencjami Ordynariusza. Delegat bierze udział w posiedzeniach Zarządu Rady Diecezjalnej Ligi i w zebraniach Zgromadzenia Diecezjalnego Ligi, z prawem zawieszenia uchwał, któreby uważał za niezgodne z dyrektywami władzy kościelnej.

Zgromadzenie Diecezjalne.

§ 26. W skład Zgromadzenia Diecezjalnego Ligi wchodzi:

- 1) delegaci każdego ze związków lub organizacji, wchodzących w skład Ligi, do pierwszych 500 członków — po 1-m delegacie od każdej rozpoczętej setki, zaś od każdej poczynającej się następnej pięćsetki — po 1-m delegacie;
- 2) członkowie Zarządu i Rady Diecezjalnej Ligi;
- 3) delegat Ordynariusza Diecezjalnego.

§ 27. Do kompetencji Zgromadzenia Diecezjalnego Ligi należy:

- 1) rozpatrywanie i zatwierdzenie sprawozdań z działalności Ligi, przedstawionych przez Zarząd Diecezjalny Ligi;
- 2) Przedstawienie Ordynariuszowi oraz Zarządowi Diecezjalnemu Ligi wniosków w sprawie akcji katolickiej;
- 3) decyzja w sprawie rozwiązania Ligi.

§ 28. Zebranie Zgromadzenia Diecezjalnego Ligi zwołuje prezes Ligi przynajmniej raz na rok. Jest ono prawomocne, o ile zostało zwołane na 10 dni przed oznaczonym terminem, bez względu na ilość obecnych. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów. Wyjątek stanowią uchwały o rozwiązaniu Li-

gi, które wymagają większości dwóch trzecich głosów, przy obecności połowy ilości członków, uprawnionych do brania udziału w obradach. O zebraniu winno być umieszczone za-wiadomienie w jednym z codziennych pism warszawskich.

Władze parafjalne Ligi.

§ 29. Władzami parafjalnymi Ligi są:

- 1) Zarząd parafjalny Ligi;
- 2) Rada Parafjalna Ligi.

§ 30. Zarząd Parafjalny Ligi składa się z 5 członków, a mianowicie: Prezesa, 2 wiceprezesów, skarbnika i sekretarza. Proboszcz parafji bierze udział w posiedzeniach Zarządu Parafjalnego Ligi z prawami, jakie według par. 25 ma delegat biskupi.

§ 31. Do kompetencji Zarządu Parafjalnego Ligi należy:

- 1) kierowanie działalnością Ligi na terenie parafji i reprezentowanie jej nazewnątrz;
- 2) zarządzanie funduszami Ligi Par., pobieranie wpływów i dochodów oraz wydatkowanie w granicach budżetu uchwalonego przez Radę Parafjalną.
- 3) sporządzanie i składanie okresowych sprawozdań ze swej działalności Radzie Par. Ligi oraz sprawozdań rocznych, zatwierdzonych przez Radę Zarządowi Diecezjalnemu Ligi;
- 4) przyjmowanie jako członków Ligi organizacji, działających wyłącznie na terenie parafji;
- 5) wykonywanie rozporządzeń i uchwał Zarządu Diecezjalnego Ligi;
- 6) przedstawianie wniosków Zarządowi Diecezjalnemu Ligi o wykluczenie członków, działających wyłącznie na terenie parafji. Zarządowi Parafjalnemu Ligi przysługuje prawo bezzwłocznego zawieszenia wydalonego członka do czasu decyzji Zarządu Diecezjalnego Ligi.

§ 32. Do prawomocności uchwał Zarządu Parafjaln. Ligi, potrzebna jest obecność na posiedzeniu przynajmniej 3-ch członków Zarządu.

Rady Parafjalne Ligi.

§ 33. Do rad Parafjalnych Ligi wchodzi prezesi stowarzyszeń i instytucji, wchodzących w skład Ligi Par. w obrębie parafji. Gdyby prezesów było mniej, niż 6-u, uzupełnia się ich liczbę wiceprezesami tych stowarzyszeń, które mają najwięcej członków. W wypadkach wątpliwych, które z instytucji mają prawo wysyłać swych wiceprezesów do Zarządów Par., rozstrzyga Zarząd Diecez. Ligi. Proboszcz parafji bierze

udział w posiedzeniach Rady Ligi i Zarządu Par. Ligi z prawami, jakie według par. 25 ma delegat biskupi.

§ 34. Członkowie Rad Par. Ligi pozostają na rzędzie tak długo, dopóki piastują naczelną godność w swem stowarzyszeniu lub instytucji.

§ 35. Do kompetencji Rady Parafialnej Ligi należy:

- 1) kontrola nad działalnością Zarządu Par. Ligi;
- 2) zatwierdzenie sprawozdań Zarządu Par. Ligi, oraz budżetu;
- 3) wybór 5 członków Zarządu i 2 zastępców.

§ 36. Zebrania Rady Par. Ligi odbywają się co najmniej raz na kwartał. Zwołuje je prezes Par. Ligi.

§ 37. Do prawomocności uchwał Rady Parafialn. Ligi potrzebna jest obecność na posiedzeniu przynajmniej połowy jej członków. Wszystkie uchwały zapadają większością głosów.

Fundusze.

§ 38. Fundusze Ligi składają się:

- 1) z opłat, pobieranych za legitymacje członków;
- 2) z dochodów nadzwyczajnych i
- 3) z zapisów i darowizn.

Postanowienia ogólne.

§ 39. Organizacje, zjednoczone w Lidze, mają pod względem swej wewnętrznej działalności zupełną autonomię i oddają się z całą swobodą właściwym sobie zadaniom w myśl swoich statutów. Mają atoli obowiązek współpracować z Ligą, wykonywując uchwały i zarządzenia władz Ligi.

§ 40. Zarząd Diecezjalny komunikuje się z poszczególnymi organizacjami przez ich zarządy centralne, znajdujące się na terenie tejże diecezji.

§ 41. Władze Diecezjalne Ligi, jak również i władze parafialne nie są uprawnione do mieszania się w jakikolwiek sposób do spraw kościelnych i parafialnych, należących do kompetencji ks. ks. proboszczów i rad kościelnych. Kierując akcją kat. w obrębie parafii, nie mogą władze Ligi mieszać się ani do kierownictwa, ani do wewnętrznej działalności poszczególnych organizacji lub instytucyj. Gdyby organizacje te w sprawach akcji katolickiej dawały powód do skarg, winny zarządy par. odnieść się w takich razach do Zarządu Diecezjaln. Ligi.

§ 42. Organizacje zjednoczone w Lidze składają najpóźniej w lutym każdego roku Zarządowi Diecezjalnemu Ligi przez swe instancje diecezjalne, sprawozdanie ze swej działalności za rok ubiegły. Prócz tego powinny organizacje komunikować

temu Zarządowi swe zamierzenia, za któreby mogła spaść odpowiedzialność na Ligę.

§ 43. Zarząd Diecezjalny Ligi rozstrzyga w drodze polubownej spory pomiędzy organizacjami z tytułu przynależności ich do Ligi oraz nieporozumienia między władzami Ligi Parafialnej, a organizacjami. Od orzeczeń Zarządu Diecezjalnego Ligi w sprawie stosunku Ligi do Związków i Zjednoczeń, jest możliwy rekurs tylko do Ordynariusza Diecezji.

§ 44. O zmianie ustaw organizacji zjednoczonych w Lidze, należy zawiadomić Zarząd Diecezjalny Ligi.

§ 45. Zarząd Diecezjalny Ligi uchwali roczną cenę legitymacji, która to cena stanowi zarazem składkę, jaką członkowie uiszczają. Cena legitymacji wynosi od 50 gr. do 5 zł.

46. Rozwiązanie Ligi następuje na mocy uchwały, powziętej przez Zgromadzenie Diecezjalne Ligi, a zatwierdzonej przez Ordynariusza. Majątek Ligi przechodzi na cele, wyznaczone przez Ordynariusza Diecezji.

Niniejszy statut może być zmieniony jedynie uchwałą Rady Diecezjalnej Ligi, zatwierdzoną przez Ordynariusza Diecezji.

Przepisy przejściowe.

§ 47. Do czasu utworzenia normalnych władz Ligi, kompetencje Zarządu Diecezjalnego i Rady Diecezjalnej Ligi posiada Prezydium Komitetu Głównego Akcji Katolickiej w Warszawie.

Nr. 822.

APPROBATUR.

Varsaviae, die Februarii, 1927 an.

Vicarius Generalis † Dr. St. Gall.

Notarius V. Celiński.

ZMIANY W SKŁADZIE OSOBISTYM DUCHOWIEŃSTWA ARCHIDIECEZJI WARSZAWSKIEJ.

MIANOWANI: Ks. Tadeusz Lisowski, wik. par. Piaseczno, pref. szk. powsz. na Nowem Bródnie. Ks. Stanisław Kuplicki, pref. szk. powsz. na Nowem Bródnie, kapel. SS. Bernardynek w Łowiczu i prefektem gimnazjum w Łowiczu. Ks. Wacław Majewski, pref. gimn. w Łowiczu i kapelan SS. Bernardynek, notariuszem Kurji Metropolitalnej i kapelanem Sióstr Zgrom. Rodziny Marji przy ul. Żelaznej. Ks. Stefan Zajac, neoprezbiter, wik. par. Tarczyn. Ks. Stanisław Zelman, neoprezbiter, wik. par. Domaniewice. Ks. Zdzisław Lejchte, neoprezbiter, wik. par. Jadów. Ks. Józef Jankowski, wik. par. św. Michała w Warszawie, pref. szk. powsz. w Warszawie. Ks. Eugenjusz Targoński, pref. szk. powsz. w Warszawie, pref. szkół średnich w Kutnie. Ks. Tadeusz Wardyński, neoprezbiter, wik. par. Warka. Ks. Kazimierz Żołędziowski, neoprezbiter, wik. par. Zduny. Ks. Józef Kostrzewski, pref. szkół w Kutnie, prob. par. Lipce. Ks. Władysław Marcinkowski, pref. w Karczewie, prob. par. Inowłódz.

PRZENIESIENI: Ks. **Anatol Sałaga**, wik. par. Tarczyn, na wik. par. Piaseczno. Ks. **Eugenjusz Garwacki**, wik. par. Skierniewice, na wik. par. św. Michała w Warszawie. Ks. **Kazimierz Grembowicz**, wik. par. Warka, na wik. par. Goszczyn. Ks. **Kazimierz Natęcz**, wik. par. Kutno, na wik. par. Sochaczew. Ks. **Jan Rozbiewski**, wik. par. Zduny, na pref. w Karczewie. Ks. **Stanisław Strzeszewski**, wik. par. Sochaczew, na wik. par. Kutno. Ks. **Wacław Studziński**, prob. par. Lipce, na prob. par. Głuchów.

ZWOLNIENI: Ks. **Stanisław Stefański** z prob. par. Inowódź.

Rozporządzenia prawno-państwowe.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 22 grudnia 1926 roku.

w sprawie wykonania postanowień ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli.

Na podstawie art. 14, 17, 18, 20, 22, 37, 49, 58, 90 i 162 ustawy z dnia 1-go lipca 1926 roku o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. nr. 92, poz. 530) w odniesieniu do nauczycieli szkół, podległych Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, zarządza się co następuje:

Tam, gdzie młodzież szkolna w ciągu roku szkolnego w niedzielę i święta, wyliczone w osobnych rozporządzeniach Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, bierze udział zbiorowo w nabożeństwach, specjalnie dla niej urządzanych, nauczyciele obowiązani są zarówno w czasie zbierania się młodzieży, jak i w czasie nabożeństwa, względnie kazania (egzorty), pełnić opiekę nad młodzieżą i wykonywać nadzór nad jej zachowaniem się. Jeżeli w szkole pełni służbę kilku nauczycieli, dyrektor lub kierownik może zarządzić kolejne dyżury, uwzględniając z jednej strony wyznaczenie nauczycieli, z drugiej zaś konieczność wyznaczenia na każdy dyżur takiej liczby nauczycieli, któraby czyniła zadość potrzebie roztoczenia istotnej opieki i nadzoru nad młodzieżą.

OKÓLNIK

**Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
do Kuratorów Okręgów Szkolnych
w sprawie nauki religii w publicznych szkołach powszechnych.**

Mając na uwadze, że w myśl art. 120 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 marca 1921 roku w każdym za-

kładzie naukowym, którego program obejmuje kształcenie młodzieży poniżej lat 18, utrzymywanym w całości lub w części przez Państwo lub ciała samorządowe, jest nauka religii dla wszystkich uczniów obowiązkowa, oraz, że na zasadzie programu nauki, przepisanego dla szkół powszechnych, nauka religii wchodzi w zakres obowiązkowych przedmiotów nauczania, przypominam wynikający z powyższych postanowień dla wszystkich właściwych organów szkolnych, a w szczególności dla inspektorów szkolnych, obowiązek ścisłego przestrzegania, aby nauka religii w szkołach była należycie uwzględniana w stosunku do dzieci szkolnych, należących do wszystkich wyznań religijnych, uznanych w Państwie.

Celem odpowiedniego zabezpieczenia nauki religii młodzieży szkolnej należy stosować się do postanowień następujących:

1. W każdej publicznej szkole powszechnej, w której liczba dzieci szkolnych pewnego wyznania wynosi co najmniej 12, ma być dla tych dzieci zapewniona nauka religii w 2 godzinach tygodniowo, bądź w szkole miejscowej, bądź też przy sprzyjających warunkach w najbliższej szkole sąsiedniej.

2. W miejscowościach, gdzie jest więcej publicznych szkół powszechnych, można celem łatwiejszego zapewnienia nauki religii kierować młodzież, należącą do tego samego wyznania do jednej szkoły.

W razie niemożności zastosowania tego sposobu jest rzeczą wskazaną wówczas, gdy liczba dzieci jednego wyznania, uczęszczających do różnych publicznych szkół powszechnych, wynosi w sumie co najmniej 12, urządzić dla tych dzieci naukę ich wyznania w jednej ze szkół w 2 godzinach tygodniowo, w porze oznaczonej na podstawie wzajemnego porozumienia się kierowników zainteresowanych szkół tak, aby wszystkie dzieci szkolne danego wyznania miały możliwość korzystania z nauki religii.

3. Jeżeli w szkole liczba dzieci, należących do pewnego wyznania, jest znaczniejsza, wówczas dla nauki religii należy utworzyć, uwzględniając dzieci szkolne z różnych klas (oddziałów), specjalne grupy, liczące w zasadzie nie więcej, niż po 40 dzieci, i dla każdej grupy przeznaczyć po 2 godziny nauki religii w tygodniu. Zasadę podziału dzieci na grupy i ilość grup ustala w każdym poszczególnym wypadku Kuratorium na podstawie wniosków inspektora szkolnego.

4. Katalogi i świadectwa szkolne, dotyczące postępu uczniów w poszczególnych przedmiotach nauki, mają zawierać także ocenę z nauki religii.

Od rodziców (względnie prawnych opiekunów) dzieci szkolnych, które z powodu braku warunków nie otrzymują nauki religii w szkole, kierownicy szkół mają żądać przedstawienia

zaświadczenia właściwej zwierzchności duchownej, stwierdzającej, że dziecko otrzymało naukę religii w domu i z jakim skutkiem. Na zasadzie takiego zaświadczenia, które dołącza się do katalogu szkolnego, należy wpisać w katalogu i świadectwie ocenę z nauki religii.

Dopiero, gdyby powyższe wezwanie kierownika szkoły do rodziców nie odniosło skutku, można wydać dziecku świadectwo bez oceny z nauki religii, zaznaczając w katalogu i na świadectwie, że nauki religii danego wyznania w szkole nie udzielano.

Warszawa, dnia 5 stycznia 1927 r. (Nr. 1. 148/27).

Minister, Kierownik Ministerstwa
Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
(—) *K. Bartel*.

**Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 lutego
1927 roku.
o statystyce ruchu naturalnego ludności.**

Na zasadzie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443), postanawiam co następuje:

Art. 1. Osoby, prowadzące akty stanu cywilnego, względnie księgi metrykalne, obowiązane są z faktów ślubów, urodzeń i zgonów, zarejestrowanych przez nie w aktach stanu cywilnego, względnie w księgach metrykalnych, przysyłać co kwartał właściwej władzy administracyjnej 1 instancji sprawozdania indywidualne według formularzy, ustalonych rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych.

Jeżeli okrąg urzędowy osoby, prowadzącej akty stanu cywilnego, względnie księgi metrykalne, rozciąga się na dwa lub więcej powiatów, należy przysyłać każdej władzy powiatowej sprawozdania kwartałne z faktów ślubów, urodzeń i zgonów, dotyczących okręgu urzędowego danej władzy.

Art. 2. Sprawozdania winny być przedłożone za pierwszy kwartał najpóźniej dnia 15 kwietnia, za drugi najpóźniej dnia 15 lipca, za trzeci najpóźniej dnia 15 października i za czwarty najpóźniej dnia 15 stycznia.

Art. 3. Władza administracyjna 1 instancji kontroluje zupełność i dokładność nadesłanych danych, sporządza wykazy powiatowe i przysyła je wraz ze wszystkimi nadesłanymi sprawozdaniami do Głównego Urzędu Statystycznego w terminach następujących: za pierwszy kwartał do dnia 15 maja,

za drugi do dnia 15 sierpnia, za trzeci do dnia 15 listopada, a za czwarty do dnia 15 lutego.

Art. 4. W miastach, posiadających własne biura statystyczne i umieszczonych w wykazie, ustanawianym przez Ministra Spraw Wewnętrznych, osoby prowadzące akty stanu cywilnego, względnie księgi metrykalne, przesyłają sprawozdania do tych biur co tygodni, skąd będą one odsyłane do Głównego Urzędu Statystycznego w terminach przepisanych w art. 3 niniejszego rozporządzenia.

Art. 5. Osoby, prowadzące akty stanu cywilnego, względnie księgi metrykalne, są obowiązane udzielać na żądanie władzy administracyjnej wszelkich informacji i wyjaśnień, dotyczących zupełności, względnie dokładności danych, zawartych w przesłanych przez nie sprawozdaniach.

Art. 6. W razie opieszałości osób, prowadzących akty stanu cywilnego, względnie księgi metrykalne w wykonywaniu obowiązków, nałożonych niniejszem rozporządzeniem, władza administracyjna I instancji może zarządzić wykonanie tych czynności na koszt winnego.

Art. 7. Główny Urząd Statystyczny komunikuje się z osobami, prowadzącymi akty stanu cywilnego, względnie księgi metrykalne, za pośrednictwem władz administracyjnych I instancji.

Art. 8. Za każdy fakt ślubu, urodzenia lub zgonu, wykazany w formularzach statystycznych, zgodnie z instrukcją, wydaną przez Ministra Spraw Wewnętrznych, osoby prowadzące akty stanu cywilnego, względnie księgi metrykalne, z wyjątkiem urzędów państwowych, otrzymują tytułem zwrotu wydatków na materiały piśmienne trzy grosze; sumy, należne za ubiegły rok kalendarzowy, będą przekazywane przez Główny Urząd Statystyczny bezpośrednio osobom prowadzącym akty stanu cywilnego, względnie księgi metrykalne, w terminie sześciotygodniowym od dnia otrzymania przez Główny Urząd Statystyczny danych za czwarty kwartał ubiegłego roku.

Formularzy statystycznych dostarcza Główny Urząd Statystyczny. Opłaty pocztowe, związane z korespondencją osób, prowadzących akty stanu cywilnego, względnie księgi metrykalne, z władzami administracyjnymi I instancji, względnie z Głównym Urzędem Statystycznym w sprawach statystyki ruchu naturalnego ludności, pokrywane będą z budżetu państwowego.

Art. 9. Począwszy od dnia 1 stycznia 1927 r., będą na całym obszarze Rzeczypospolitej martwo urodzeni wpisywani wyłącznie do akt stanu cywilnego, względnie ksiąg metrykalnych urodzeń.

Art. 10. Na obszarze b. dzielnicy rosyjskiej osoby, prowadzące akty stanu cywilnego, względnie księgi metrykalne, przedłożą władzy administracyjnej I instancji, najpóźniej do dnia 1 kwietnia 1927 r. wykazy sumaryczne sporządzonych aktów małżeństw, urodzeń i zgonów za każdy rok kalendarzowy, poczynsz od dnia 1 stycznia 1919 r. do dnia 31 grudnia 1926 r., według formularzy, ustalonych rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych.

Art. 11. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych, o ile zaś chodzi o osoby, które w czasie zawarcia małżeństwa lub w chwili zgonu pozostawały w czynnej służbie wojskowej — Ministrowi Spraw Wewnętrznych, w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

Art. 12. Przepisy niniejszego rozporządzenia będą stosowane na obszarze województw: poznańskiego, pomorskiego i górnośląskiej części województwa śląskiego z dniem, oznaczonym rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych, na pozostałym zaś obszarze Rzeczypospolitej, od dnia 1 stycznia 1927 roku.

Następują podpisy Prezydenta i Ministrów.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

Przemówienie J. Em. Kardynała Kakowskiego na rozpoczęcie kursu instrukcyjnego Ligi Katolickiej Archidiecezji Warszawskiej.

W ostatnim naszym liście pasterskim, ogłoszonym w dniu wczorajszym z ambon świątyni Archidiecezji o akcji katolickiej i Lidze Katolickiej Archidiecezji Warszawskiej, zapowiedziałem, iż odbędzie się kurs instrukcyjny Ligi dla duchowieństwa i dla katolickich działaczy społecznych. Dziś przypada mi w udziale zaszczyt otwarcia tego kursu.

Cieszę się nad wyraz, gdy widzę przed sobą liczny poczet przedstawicieli kleru i działaczy społecznych, nie tylko z mojej Archidiecezji, ale i z innych diecezji polskich.

Witam tedy gorącem sercem Czcigodnych gości, a przede wszystkim obecnego tu Dostojnego Pasterza diecezji Częstochowskiej, który tak wielkie

usługi oddał Kościołowi w Polsce na polu akcji katolickiej.

Witam Szanowne Duchowieństwo archidiecezjalne, które na wezwanie swego Pasterza stawilo się tu tak licznie.

Witam Szanownych Panów, przedstawicieli i członków organizacyj społecznych i religijnych, którym żywo leży na sercu sprawa rozwoju i rozbudowy katolickiej akcji apostolskiej.

#

Jak nie można wznieść gmachu bez uprzednio opracowanego planu i bez fundamentów, podobnie nie można stworzyć jakiegokolwiek organizacji społecznej bez ustalenia i obmyślenia pewnych podstawowych zasad, na których ta organizacja ma się opierać. A chociaż jeden jest tylko budowniczy, który plany zakreśla i fundamenty gruntuje, to jednak obok niego staje cały zastęp współpracowników i wykonawców jego myśli i projektu, z których każdy wykonywa plan i myśl głównego budowniczego.

Głównym budowniczym w dziele katolickiej akcji społecznej i religijnej jest sam Pan nasz Jezus Chrystus i Jego Zastępcą na ziemi Biskup rzymski. Papież — Leon XIII, Pius X, Benedykt XV i Pius XI — oto naczelní współpracownicy i wykonawcy myśli Bożej w dziele budowy i rozwoju katolickiej akcji społecznej.

A przeto nie Biskup i nie proboszcz, ale sam Chrystus Pan, a w Jego imieniu — Papież, kierują katolicką akcją społeczną, poddając jej ton i nadając harmonję. My zaś Biskupi i my kapłani, oraz świeccy katolicy, którzy zrozumieli ideę apostołatu ogółu wiernych, my wszyscy mamy być krzewicielami i bezpośrednimi wykonawcami najwyższej woli i najwyższego autorytetu. Nie podług naszej myśli i naszych zamierzeń, ale według myśli i woli Jezusa Chrystusa i Jego Zastępcy, Ojca Św., mamy organizować i rozwijać pracę katolicką.

#

„Tak Bóg chce“! — pisałem w liście pasterskim o Lidze Katolickiej. Powtarzam: „tak Bóg chce“! Albowiem zorganizowanej akcji społecznej katolickiej domaga się od nas w encyklikach i licznych swoich przemówieniach panujący nam Ojciec Św., Pius XI. Czy usłuchamy Jego głosu? Czy pój-

dziemy za Jego wskazaniem? Czy rzeczywiście potrzeba, abyśmy my, starsi kapłani, wysłuchiwali przez kilka dni kursu instrukcyjnego o organizacji pracy katolickiej? Tak jest. Albowiem jest to potrzeba czasu i nakaz doby obecnej. Nie możemy tracić zgoła ani jednej chwili. Z wielkim zapałem i poświęceniem mamy przystępować do tej pracy, bo „Hannibal ante portas” — wróg u bram Królestwa Chrystusowego na ziemi! Już szturmuję, już chce je zburzyć, by miasto Królestwa Chrystusowego urządzić królestwo szatana.

Na ziemiach Polski zmartwychwstałej żywoły antychrześcijańskie zwerbowały wszystkie swe siły i oddziały, i wypowiedziały walkę na śmierć i życie Kościołowi wszystkiemu, co święte i drogie sercu naszemu. Podziemne nurty nienawiści klasowej, rozwiązłość obyczajów i niewiary podmywają groble i tamy ładu społecznego i moralności chrześcijańskiej.

Masoneria, żydostwo, komunizm narzucają jarzmo swych przewrotnych zasad na umysły i serce nieuświadomionych warstw robotniczych i ludowych. Rozzuchwalone sekciarstwo i schyzma bezkarnie naruszają prawo Kościoła i znieważają uczucia religijne ludności katolickiej, szerząc w kraju ducha anarchii i waśni religijnych. Pisma pornograficzne, teatry i kinematografy upadlają duszę narodu. Prasa radykalna obrzuca błotem, plugawych oszczerstw przedstawicieli Kościoła i Stolicy św. Wreszcie nad szkołą polską zawisła groza ustawodawstwa bezwyznaniowego, a nad rodziną niebezpieczeństwo konkubinatu, ślubów cywilnych i rozwodów cywilnych. Przeciwno tym zakusom i atakom wrogów Królestwa Chrystusowego musimy niezwłocznie rozpocząć potężną i zdecydowaną akcję obronną. „Tak Bóg chce“.

#

W liście pasterskim naszkicowałem zarys ogólny i plan akcji katolickiej. Zaznaczyłem przede wszystkim, iż akcja katolicka jest to w pierwszym rzędzie *apostolstwo* ludzi świeckich, którzy mają być „ramieniem dodanem przez Boga i Kościół rozumowi i sercu kapłana“. Mówiłem, że to apostolstwo ludzi świeckich musi pozostawać w ścisłej łączności z hierarchją kościelną. Wspomniałem też, iż apostolstwo świeckich, pozostających w łączności

z przedstawicielami Kościoła, ma być apostołstwem zorganizowanym, aby nikt nie działał samowolnie na własną rękę, na różne fronty, ale abyśmy wszyscy stanowili jeden ordynek, jeden szysk bojowy. Jedynie tylko przez zorganizowane i karne apostołstwo zdolamy odrodzić społeczeństwo chrześcijańskie i skutecznie odeprzeć napaści i ataki wrogów na Królestwo Chrystusa. Przez to będziemy podobni do chrześcijan pierwszych wieków, którzy mieli „jedno serce i jedną duszę“.

#

Kurs instrukcyjny pouczy nas, jak mamy prowadzić zorganizowaną akcję społeczną katolicką.

W pracy społecznej najważniejszą komórką, na którą mamy zwrócić baczną uwagę, jest akcja na terenie parafii. Zadaniem kursu społecznego będzie pouczyć, jak w poszczególnych parafiach zakładać stowarzyszenia mężczyzn, kobiet, młodzieży męskiej i żeńskiej, oraz jak z powyższych stowarzyszeń, tudzież z innych organizacji katolickich, które już dawniej powstały w parafii, wytworzyć Ligę katolicką parafjalną. Ponadto będą podane wskazówki, jaki zakres prac obejmie autonomiczna działalność poszczególnych stowarzyszeń parafjalnych, w jaki sposób ma pracować i rozwijać się stworzona z nich Liga parafjalna, wreszcie, w jakim stosunku pozostaje Liga parafjalna do Ligi diecezjalnej.

#

Do was tu obecnych przedewszystkiem zwracam się, kapłani Archidiecezji warszawskiej, a przez was do wszystkich kapłanów tej archidiecezji, ze słowami Pisma Św.: „Confortamini et estote robusti“, (Joz. X, 25). Wejdźcie w myśl i ideę Pana Naszego Jezusa Chrystusa i nie skąpcie wysiłków i prac dla zrealizowania tego zbożnego dzieła. Bo acz nie wszystko odrazu zrobimy, a może nawet niektóre wysiłki nasze będą bezskuteczne, ale niewątpliwie z naszej pracy zorganizowanej przecież coś się pozostanie dla przyszłych pokoleń. Może my niezbyt umiejętnie tę pracę będziemy wykonywali, może popełnimy w pojedynczych wypadkach błędy, ale z tych błędów i usterek, skorzystają ci, co po nas przyjdą, i doprowadzą dzieło przez nas zapoczątkowane do świetnego rozwoju i potęgi.

I do was zwracam się, Szanowni Panowie, któ-

rzy acz nie jesteście kapłanami, ale chcecie być ramieniem dodanem do umysłu i serca kapłanów! Oddajcie się tej szczytnej pracy z zapałem, poświęćcie jej swój czas wolny od obowiązkowych zajęć, nie szczędźcie trudu i zachodu dla sprawy, która tak żywo leży na sercu Zastępcy Chrystusa Pana na ziemi.

Ta bowiem praca katolicka, która ma być po nad wszystkimi partjami politycznymi i ma zjednoczyć w zgodny zespół przedstawicieli wszystkich stronnictw, stojących na gruncie katolickim, napewno przyniesie trwałe pożytki i stokratny owoc, nie tylko Kościołowi, ale również skołatanej i z wielkim trudem organizującej się Ojczyźnie naszej ukochanej.

Przez Jezusa Chrystusa i Kościół katolicki, przez was apostołów świeckich, którzy będziecie pracować i walczyć obok kapłanów, odrodzi się Polska.

Niech nam wszystkim błogosławi w tej pracy Bóg Wszechmogący, a Maria Matka Boska Częstochowska niech nas osłania płaszczem swej przepotężnej opieki.

Przemówienie J. Em. Kardynała Kakowskiego na zakończenie kursu instrukcyjnego Ligi Katolickiej Archidiecezji Warszawskiej.

Skończył się kurs instrukcyjny Ligi Katolickiej. Teraz zacznie się i powinna się zacząć zorganizowana i wyteżona praca nad wprowadzeniem w czyn tych szczytnych haseł i postulatów, które nam tu przedstawiono i które, mam w Bogu niepłonną nadzieję, przeniknęły do serc i dusz uczestników zjazdu.

Niech mi wolno będzie z tego miejsca złożyć wyrazy podziękowania na pierwszym miejscu Komitetowi organizacyjnemu Ligi Katolickiej Archidiecezji Warszawskiej, za urządzenie tego kursu, który przysposobił liczne rzesze kapłanów i świeckich do pracy w Lidze Katolickiej, w myśl życzeń Ojca Św. Piusa XI, i zgodnie z zapowiedzią ostatniego zjazdu katolickiego w Warszawie.

Gorące i zasłużone podziękowanie składam również wszystkim prelegentom, którzy przed naszymi oczyma roztaczali nowe horyzonty i wskazywali nowe szlaki dla myśli i czynu katolickiego na ziemiach

polskich. Z pośród szanownych prelegentów na szczególną wdzięczność i uznanie zasługuje J. E. ks. Kubina, Biskup Częstochowski, który w kilku podstawowych i wysoce interesujących referatach rozwijał zasady organizacji Ligi Katolickiej diecezjalnej i parafjalnej, oparte na wskazaniach Ojca Św., Piusa XI i na zatwierdzonym przez Stolicę Apostolską statucie akcji katolickiej we Włoszech, a w szczególowej dyskusji prostował i oświeślał niektóre twierdzenia nie zupełnie jasno wyrażone i przedstawione.

Z żywą też radością dziękuje wszystkim słuchaczom i uczestnikom Kursu instrukcyjnego za to, iż opuściwszy swoje codzienne zajęcia, przybyli obocho na wezwanie swego Pasterza i zasiedli, niejedni już posiwiali i spracowani, na ławie szkolnej, aby się zaprawić i przygotować do umiejętnej i zorganizowanej akcji katolickiej społecznej, a przygotowawszy się, by z innymi dzielić się tą wiedzą, którą tu zdobyli.

Skończył się kurs instrukcyjny organizacji Ligi Katolickiej, a ma się zacząć okres wzmożonej pracy katolickiej.

Nie ludźmy się, żeby ta praca katolicka nie spotkała na swej drodze licznych przeszkód i trudności. Niewątpliwie jedne z nich przyjdą z wewnątrz, inne z zewnątrz nas. Z wewnątrz, bo po wysłuchaniu kursu, mając pewien zapas wiedzy teoretycznej, niejeden nie będzie umiał wziąć się do pracy i wcielić poznanych zasad w życie. — „Nie umiesz?“ — pytaj się swego sąsiada, zasięgaj rady kapłana, przyglądał się, co i jak inni czynni katolicy robią, wzywaj pomocy Ligi diecezjalnej, zwróć się wreszcie o radę do swego Biskupa! Brak ci siły i zapału, by jać się tej pracy? — Módl się i proś o pomoc Chrystusa Pana, który ci dał łaskę, żeś został chrześcijaninem lub żeś otrzymał sakrament kapłaństwa. Gdy będziesz wytrwale prosił, otrzymasz nadprzyrodzony dar umiejętności i zapał do czynu.

Natrafisz na większe jeszcze trudności i sprzeciwy z zewnątrz. Wrogowie Chrystusa i Kościoła, obawiając się obudzenia z bierności i martwoty duchowej mas katolickich, użyją bezwzględnie wszelkich najniegodziwszych środków, by akcję katolicką w zarodku stłumić i sparaliżować. W łonie swej parafii znajdziesz zaciętych przeciwników, którzy i ciebie i innych będą od tej pracy odciągać pod najrozmaitszymi pozorami.

Nie lękajmy się tych sprzeciwów i trudności. Znajdziemy w każdej parafii kilkadziesiąt, kilkaset, a nawet w miejskich parafjach kilka tysięcy osób, które poznają i oceniają wielkość i doniosłość tej pracy i jedni zaproszeni, inni z gorliwości ducha — poświęcają się z zapalem na służbę Bogu i Ojczyźnie w szereгах pracowników na niwie akcji katolickiej.

Gdybyśmy rachowali na własne siły, moglibyśmy łatwo zniechęcić się do pracy. Ale przecież my tę robotę prowadzimy nie dla siebie, lecz dla Jezusa Chrystusa, dla rozwoju Królestwa Chrystusowego na ziemi, dla szczęścia braci naszych. Nie zniechęcajmy się! Bóg z nami! Z nami Bóg, z nami Chrystus, z nami Stolica Święta, z nami wszyscy zacni kapłani, oddani całą duszą Bogu i Kościołowi, — za nami pójdzie tysiące ludzi świeckich, którzy wezmą na swe barki brzemień pracy apostolskiej.

Rozjedziemy się. Staniemy do pracy. Będziemy mieli w ręku listy pasterskie swoich Biskupów, statuty Ligi djecezjalnej, ustawy poszczególnych stowarzyszeń. Otrzymamy niebawem księgę pamiątkową Kursu instrukcyjnego, w której znajdziemy wskazówki praktyczne, jak pracować, jak Ligę parafjalną tworzyć i prowadzić, jak z ludzi świeckich, nieraz chwiejnych i ośpałych uczynić gorliwych i zdecydowanych apostołów czynu katolickiego. Rozjedziemy się, ale z sobą zabierzemy ten ogień i zapal, który w sercach naszych rozniecili prelegenci.

Rozjedziemy się po całej djecezji i po całej Polsce, ale z myślą i chęcią przystąpienia do dzieła w komórkach organizacyjnych Lig parafjalnych i djecezjalnych.

Związani w jedną Ligę djecezjalną, będziemy pamiętali, że nie jesteśmy biernymi, ale czynnymi członkami jednego ciała mistycznego Chrystusa, jakim jest Kościół Św. Rzymsko - Katolicki.

Wspomagani łaską Ducha Św. i zasilani ciałem eucharystycznym Pana naszego Jezusa Chrystusa, stańmy mężnie w obronie Królestwa Bożego na ziemi i innych ku temu zachęcajmy. Bóg z nami. Niech nam Chrystus króluje i przewodzi.

Niech żyje Chrystus - Król.

OPLATA STEMPOWA OD METRYK STANU CYWILNEGO.

Od 1-go stycznia 1927 weszła w życie i nabrała mocy obowiązującej nowa ustawa o opłatach stemplowych, wydana wcześniej, bo dnia 1-go lipca 1926 r. (Dz. U. Rz. P. Nr. 98, poz. 570). Ustawa ta znosi wszelkie dawniejsze zarządzenia i praktyki w dziedzinie opłat stemplowych, a wprowadza nowe. Dla księży proboszczów ważne są artykuły, odnoszące się do wydawania wypisów i świadectw z ksiąg Stanu Cywilnego. Mówi o tem artykuł 155, ustęp początkowy i punkt b). Treść artykułu można wyrazić w takich zasadach:

I. Wysokość opłaty stemplowej w katolickich parafjalnych urzędach Stanu Cywilnego od każdego zaświadczonego faktu urodzin, zaślubin lub śmierci wynosi 1 zł. (uiszczane przez nalepienie i skasowanie znaczka stemplowego).

II. Opłatę stemplową należy uiszczać bez względu na to, czy wypis wydawany jest w pełnej formie, czy tylko w skróconej (na druczku). Ustawa powiada kategorycznie: „Wyciągi i inne świadectwa z akt stanu cywilnego“. Niepełne metryki na druczku napewno podpadają pod określenie „inne świadectwa z akt stanu cywilnego“.

III. W pewnych warunkach mogą być wydawane świadectwa, zwolnione od opłaty stemplowej. Zasada ta jest wyrażona częściowo w art. 155, a głównie w art. 160, punkt 1, łącznie z art. 142, punkt 1—24. Warunki są wyszczególnione poniżej. Zwolnione od opłaty mogą być zarówno krótkie metryczki, jak i pełne wypisy; forma świadectwa niema tu żadnego znaczenia.

Zwolnienia w art. 142 wyliczone są aż w 24 punktach, lecz nie wszystkie punkty będą miały zastosowanie w kancelarii parafjalnej. Wystarczy podać tylko punkty, zastosowalne w praktyce parafjalnej. Tak więc wolne są od opłaty stemplowej:

a) świadectwa, wydawane na żądanie Władzy (punkt 1 art. 142);
b) świadectwa, wydawane w sprawach służby wojskowej (punkt 3 art. 142);

c) świadectwa, wydawane osobom, których stan niezamożności jest niewątpliwie znany urzędowi dającemu świadectwo, jeżeli uiszczenie opłaty nie jest możliwe bez dotkliwego uszczerbku majątkowego (punkt 17 art. 142).

e) świadectwa, wydawane osobom dotkniętym klęską żywiołową, w celu uzyskania zapomogi lub ulgi (punkt 18 art. 142);

f) świadectwa, wydawane osobom w celu uzyskania innych świadectw, których posiadanie jest nakazane przez obowiązujące przepisy ze względów publicznych (punkt 23 art. 142); ten punkt miałby zastosowanie np. w wypadku, gdyby wszyscy obywatele musieli posiadać dowody osobiste, a do uzyskania byłoby potrzebne przedstawienie metryki;

g) świadectwa, wydawane szefom i funkcjonariuszom przedstawicielstw dyplomatycznych lub konsularnych obcych państw, jeżeli te osoby są obywatelami państwa wysyłającego i państwo wysyłające wza-

jemnie zwalnia polskich przedstawicieli i pracowników dyplomatycznych od wpłacania opłat stemplowych (art. 155 razem z art. 88).

Powyższe siedem okoliczności zwalnia od uiszczania opłaty stemplowej.

Aby urzędnik, wydający świadectwo bez opłaty stemplowej na podstawie którejkolwiek z powyższych okoliczności, nie był turbowany przez władze skarbowe, dla zabezpieczenia siebie i interesanta przed nieprzyjemnościami, powinien na świadectwie umieścić odpowiednią adnotację treści mniej więcej takiej: Wolne od opłaty stemplowej na podstawie art. 160 punkt 1, w związku z art. 142 punkt... Ustawy z d. 1 lipca 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 98, poz. 570), jako wydane... i tu streścić słowami ów punkt, np.: w sprawach szkolnictwa, albo w sprawie służby wojskowej, albo na zasadzie ubóstwa. Punkt należy podać według numeracji Dziennika Ustaw (zaznaczona w nawiasach). Dla oszczędzenia pisania przydałby się stempel kauczukowy z takim napisem lub blankiety z gotowymi nadrukami.

Kary za świadectwo, nieopłacone stemplem: art. 42 powiada: osoba, obowiązana do uiszczenia opłaty stemplowej, jeżeli jej nie uiściła w należnej sumie, we właściwym terminie i w prawidłowy sposób, ma zapłacić podwyżkę stemplową w wysokości 5-krotnej kwoty nieuiszczonej. Jest to więc kara na interesanta.

O karze urzędnika stanu cywilnego niema wyraźnej wzmianki. Najprawdopodobniej mógłby być stosowany art. 43, wyznaczający karę pieniężną w wysokości od 5 do 300 zł. Kary te wyznacza urząd skarbowy

(wydawn. Redakcji Przeglądu Diec. Kieleckiego).

Tematy nauk szkolnych.

Niedziela 5 po Trzech Królach. O chwale Bożej.

Wyjaśnić prawdę, iż celem życia ludzkiego jest oddać chwałę Bogu. Świat fizyczny chwali Boga, jako dzieło swego Twórcę. Człowiek, korona dzieł Bożych zdolny jest i powinien w najdoskonalszy sposób czcić Boga — bo świadomie. Chwali on Go najszlachetniejszymi swymi władzami, a więc przede wszystkim rozumem — doskonalc go przez coraz głębsze poznawanie Boga: wolę — kształcąc ją przez dążenie do harmonizowania woli swej z wolą Bożą, — której wyrazem jest prawo Boże.

Niedziela Starozapustna. O Pobożności.

Życie po Bożemu — czyli uzgodnienie swego życia z prawem Bożem i z nakazami sumienia. Nieustanne dążenie do coraz doskonalszego wydobywania z duszy własnej obrazu i podobieństwa Bożego. W przeciwieństwie fałszywa pobożność,

zachowując zewnętrzne praktyki religijne, w życiu praktycznym bierze rozbrat z zasadami Bożemi.

20 luty. Niedziela Mięsopustna. O Modlitwie.

Czem jest? Co daje człowiekowi? Jaką być powinna? Obowiązek modlitwy wynika z naturalnego stosunku człowieka do Boga. Jest ona potrzebą serca miłującego Boga. Uwagi praktyczne: jak modlić się należy; jak skupiać się przy modlitwie! jak unikać roztargnienia; czy affektywność jest koniecznym warunkiem dobrej modlitwy. O skuteczności modlitwy.

Niedziela Zapustna. O Liturgji Kościoła.

Najwznioślejsze momenty publicznej modlitwy Kościoła znajdują swój wyraz w liturgji. Zewnętrzna strona liturgji, jej zadanie — przemawiać do wyobraźni. Wewnętrzna strona liturgji — pokarm dla ducha. Potrzeba poznania liturgji kościelnej.

1 Niedziela postu. O zachowaniu się w kościele.

Czem jest Dom Boży; jakie myśli winny nam towarzyszyć przy wchodzeniu do świątyni. Co robić przy wejściu, 2) wewnątrz świątyni, 3) przy przechodzeniu z jednej strony świątyni na drugą; jak uczestniczyć w nabożeństwach; jak należy zachowywać się przy opuszczaniu świątyni?

2 Niedziela Postu. O Mszy Św. w ogólność.

Najważniejsza modlitwa Kościoła, a zarazem ofiara Nowego Testamentu. Czem jest? Jej podział, jej znaczenie; w jaki sposób należy jej słuchać. Uwagi praktyczne o zachowaniu się w czasie Mszy świętej. (Kiedy trzeba klęczeć, kiedy można stać).

3 Niedziela Postu. Msza Św. katuchemenów.

Wyjaśnienie szczegółowe wraz z rysem historycznym. Szczegółowy rozbiór modlitw w tej części Mszy Św. zawartych.

4 Niedziela Postu. Msza Św. wiernych.

Szczegółowy rozbiór symboliki oraz treści modlitw w tej części Mszy Św. zawartych począwszy od Ofiarowania aż do Konsekracji włącznie.

Niedziela Męki Pańskiej. Msza Św. wiernych (c. d.).

Przedstawienie symboliki oraz szczegółowy rozbiór modlitw we Mszy Św. zawartych od Konsekracji aż do końca. O Komunii Św. duchowej.

Niedziela Palmowa. O słuchaniu słowa Bożego.

Z jakim usposobieniem Słowa Bożego słuchać należy? Co ono nam daje? Pokarm ducha, podnosi, uczy, kształci, napomina, toruje drogę łasce Bożej do serca ludzkiego.

Ks. J. K.

PIO PAPAE UNDECIMO
IN GUBERNATIONE GLORIOSA
ECCLESIAE UNIVERSALIS
EXSULTANTE CATHOLICO ORBE
PRIMUM LUSTRUM NUNC EXPLENTI.

Die 12 m. Febr. 1927 a.

M agnum nunc gaudium populos replet,
U bique terrarum jubilum audis:
N ostrum Tu regens Ecclesiam sanctam.
D octor supreme pro gentibus cunctis,
I ntegrum omnibus fidei verae,
M aximum servans depositum illud:
A nnum iam quintum in Papae corona
G loria cum magna hodie exples,
I mprimis paterni Tui amoris
S igna tam largiter praebens Polonis
T ribuat Deus, ut Pius dilectus
R egnet feliciter, Princeps hic pacis,
O ptime valens, per longos ad annos!
Varsoviae

P. Anicetus,
O. M. Cap.

KRONIKA.

CZYNNOŚCI JEGO EMINENCJI ARCYPASTERZA. Dnia 24 stycznia o godz. 4 po poł. J. Em. przyjął u siebie w pałacu Pana Dobruckiego, Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Tegoż dnia o godz. 5 po poł. J. Em. przyjął u siebie Pana Marszałka Józefa Piłsudskiego, Prezesa Rady Ministrów.

Dnia 25 stycznia o g. 11 J. Em. brał udział w ceremonii wręczenia biretu na Zamku Królewskim Jego Eminencji Ks. Wawrzyńcowi Lauri'emu, jak również był na śniadaniu, jakie się odbyło, z racji tej ceremonii, u Pana Prezydenta Rzeczypospolitej.

Dnia 26 stycznia o godz. 5 po poł. J. Em. złożył rewizytę Panu Marszałkowi Piłsudskiemu.

Dnia 28 o godz. 4 po poł. J. Em. złożył rewizytę Panu Dobruckiemu, Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Dnia 2 lutego o godz. 9 i pół J. Em. odprawił Mszę św. w kaplicy literackiej w Katedrze św. Jana.

Dnia 5 lutego o godz. 5 po poł. J. Em. był na zebraniu Jazłowieczanek, gdzie wygłosił do nich przemówienie, w którym przedstawił postać ś. p. Matki Marceliny Darowskiej.

Dnia 10 lutego o godz. 4 i pół po poł. J. Em. przyjął u siebie Pana Prezydenta Rzeczypospolitej i Jego żonę.

Dnia 11 lutego o godz. 5 po poł. J. Em. był na przyjęciu u Pana Prezydenta Rzeczypospolitej.

Dnia 12 lutego o godz. 10 J. Em. odprawił w Katedrze nabożeństwo z racji rocznicy Koronacji Ojca św. Piusa XI.

Dnia 13 lutego o godz. 5 po poł. J. Em. był obecny na akademii papieskiej w Ratuszu.

Dnia 15 lutego o g. 10 min. 55 J. Em. wyjechał do Włocławka na pogrzeb ś. p. ks. Biskupa Zdzitowieckiego.

Dnia 16 lutego o godz. 8 min. 38 J. Em. powrócił z Włocławka.

Dnia 25 lutego o godz. 5 po poł. w wigilię swoich imienin, J. Em. przyjmował życzenia od Duchowieństwa.

Dnia 26 lutego, od godz. 4 — 6 po poł., J. Em. przyjmował życzenia od osób świeckich.

Dnia 3 marca o godz. 6 po poł., J. Em. był na zebraniu Związku Kat. Polek.

Dnia 4 marca o godz. 8 w., J. Em. był na Adoracji kapłańskiej Najświętszego Sakramentu, która odbywa się zwykle w pierwszy piątek każdego miesiąca w kaplicy Dzieciątka Jezus przy ul. Moniuszki.

Dnia 6 marca o godz. 8 r., J. Em. odprawił w kaplicy Seminarystycznej Mszę św., poczem na zakończenie rekolekcji wygłosił do alumnów dłuższe przemówienie.

Dnia 7, 8 i 9 marca J. Em. brał czynny udział w kursie instrukcyjnym Ligi Katolickiej.

DYSPUTA. Dnia 11 lutego r. b. odbyła się w Kurji Metropolitalnej dysputa na temat: „De libero statu nupturientium“. Referat wygłosił ks. E. Napieralski.

Akademja Papieska w Theologicum. Z okazji piątej rocznicy koronacji Ojca św. Piusa XI. odbyła się dnia 12 lutego w sali Theologicum uroczysta Akademja staraniem księży Konwiktu Teologicznego. Akademję utworzył ks. prof. Michalski, rektor Konwiktu, dłuższą i podniosłą przemowę, w której przedstawił działalność Ojca św. Piusa XI w roku ubiegłym. Po słowie wstępnem, chór pod kierownictwem ks. prof. Nowackiego zaśpiewał pieśń: „Oremus pro Pontifice“. Następnie wygłosił odczyt ks. prof. dr. A. Krzesiński na temat: „Znaczenie papiestwa w dobie obecnej“, poczem chór wykonał kilka utworów wokalnie - muzycznych, jak: „Ave Trinitatis“ Witka, „Tu es Petrus“.

Obszerną salę Theologicum wypełnił liczny zastęp zaproszonych gości. Wśród przedstawicieli duchowieństwa warszawskiego byli obecni na Akademji: członkowie kapituły Warszawskiej, z J. E. ks. biskupem Gallem na czele, księża profesorowie wydziału Teologicznego i Seminarjum duchownego.

Akademja papieska ku czci Ojca św. W niedzielę 13 lutego w sali Rady Miejskiej odbyła się uroczysta Akademja dla uczczenia 5-ej rocznicy koronacji Ojca św. Na uroczystość przybył p. Prezydent Mościcki, Pronuncjusz Apostolski J. Em. W. Lauri, J. Em. ks. Kardynał Kakowski, J. E. ks. arcybiskup Ropp, J. E. ks. biskup Gall. Rząd reprezentowali: marszałek Piłsudski i ministrowie: Meysztowicz i Niezabytowski. Ponadto w Akademji wzięli udział liczni przedstawiciele duchowieństwa, prezydium miasta i Rady Miejskiej, organizacyj katolickich i społecznych, oraz tłumy publiczności, zapelniające doszczętnie salę i galerje.

Po odegraniu przez orkiestrę 36 pp. hymnu narodowego, zabrał głos wiceminister wojny, gen. Konarzewski, który, powitawszy obecnych, odczytał depeszę wysłaną do Ojca św. i otrzymaną na nią odpowiedź.

Do Jego Eminencji, kardynała Gasparri, Watykan, Rzym.

Proszę Waszą Eminencję łaskawie powiadomić Jego Świątobliwość, że ludność Warszawy z okazji 5-ej rocznicy koronacji Ojca św. zgromadzona w ratuszowej sali na uroczystej akademji przez katolickie stowarzyszenia stołicy, z komitetem im. Ojca św. Piusa XI dla inwalidów pol-

skich na czele, u stóp Chrystusowego Namiestnika, składa wyrazy synowskiego hołdu, miłości i posłuszeństwa, a życząc długich i szczęśliwych lat dostojnego panowania na Piotra św. Stolicy, o Błogosławieństwo Apostolskie uprasza.

Kardynał Kakowski.

Odpowiedź na depezę hołdowniczą brzmi:

J. E. Kardynał Kakowski.

Ojciec św. Pius XI bardzo wzruszony uroczystym hołdem ludu Warszawy z okazji 5-ej rocznicy koronacji, dziękuje serdecznie stowarzyszeniom katolickim, komite-
tow i im. Ojca św. Piusa XI dla inwalidów i wiernych.

Rad, że widzi w manifestacji zewnętrznej wierne echo gorącej pobożności i całkowitego przywiązania i jako rękojmię łaski posyła Błogosławieństwo Apostolskie.

Kardynał Gasparri.

Następnie orkiestra odegrała „Hymn Papieski“ i „Boże coś Polskę“; poczem zabrał głos redaktor Konrad Olchowicz, który w pełnym zapału i pięknym przemówieniu zobrazował ideowe więzy, łączące nas ze stolicą Kościoła.

Po śpiewach chóru cecyljańskiego prof. Oskar Halecki dał w obszernym referacie ścisły obraz stosunków, jakie łączyły Polskę z Rzymem od lat najwcześniejszych do chwili obecnej.

Nakoniec artysta Teatru Narodowego, p. Józef Węgrzyn, wypowiedział z siłą i wyrazem piękny wiersz sen. Balińskiego „Łódź Piotrowa“. Akademię zakończyła orkiestra polonezem Chopina.

Odnaczenie papieskie. Ojciec św. Pius XI, w uznaniu zasług, położonych około budowy nowego kościoła, plebanji, organistówki i zabudowań plebańskich parafji Kurzeszyn, dekanatu rawskiego (archidj. warszawska), raczył mianować p. Jana Czarnowskiego, obywatela z Rossochy, tajnym szambelanem Jego Świątobliwości, zaś p. Helenę Czarnowską, małżonkę szambelana, odznaczyć krzyżem „Pro Ecclesia et Pontifice“.

Nowy Rektor Konwiktu Teologicznego. Dotychczasowy Rektor Konwiktu Teologicznego, **ks. dr. Józef Goworzewski**, który wielkie zasługi położył dla tego zakładu, który utrwalił i umocnił jego istnienie, został powołany do Krakowa na stanowisko dyrektora SS. Miłosierdzia. W dzień Matki Boskiej

Gromnicznej księży studenci żegnali serdecznie swego zwierzchnika, dziękując mu za pracę i trudy, poniesione dla konwiktów i za serdeczną i ojcowską opiekę, jaką ich zawsze otaczał.

Rektorem Konwiktów został powtórnie mianowany ks. prof. **Wilhelm Michalski**, pierwszy rektor i organizator tego zakładu.

TYDZIEŃ PROPAGANDY TRZEŹWOŚCI.

Tydzień Propagandy Trzeźwości, który odbył się od 1 — Tydzień propagandy trzeźwości.

8 lutego, wywołał w całej Polsce ogromne zainteresowanie. Protektorat nad Tygodniem objął J. E. Ks. Arcybiskup Hlond, Prymas Polski. Komitet Propagandy Trzeźwości wydał do społeczeństwa następującą odezwę:

Ratujmy młodzież!

Jesteśmy świadkami niepojętego szaleństwa: Polska przeżywa ciężkie przesilenie gospodarcze, a równocześnie na napoje alkoholowe traci rocznie tysiąc milionów złotych.

Alkoholizm zatruwa nam i rozbija rodziny, unieszczęśliwia potomstwo niewinne, mnoży zastępy istot nienormalnych, chorych i zbrodniczych, które są ciężarem dla społeczeństwa i państwa.

Co gorsza, za przykładem starszych, idzie już młodzież polska!

Rodacy! Walka o trzeźwość — to nasz wspólny obowiązek narodowy!

Na inne przyczyny obecnych stosunków nie wszyscy mamy wpływ; tę przyczynę nędzy i zepsucia wspólnym wysiłkiem możemy i musimy usunąć!

Dłużej już zwlekać nie wolno, jeżeli nam droga jest młodzież nasza i przyszłość narodu.

W Tygodniu Propagandy Trzeźwości niechaj każda organizacja i gazeta polska temu doniosłemu zagadnieniu poświęci jaknajwięcej uwagi, niechaj na ten cel popłyną datki obfite, niechaj w tych dniach potroją się szeregi członków organizacji przeciwalkoholowych.

Dażmy wszyscy do zmiany fałszywych poglądów i zwyczajów towarzyskich, usuwajmy okazje do picia, dbajmy o przestrzeganie koniecznych ograniczeń prawnych!

Dla Boga i ojczyzny zabierzmy się ochoczo do pracy. Nie skąpmy grosza na tę wielką sprawę narodową!

Komitet Centralny: Katolicki Związek Polek, Liga Katolicka, Nar. Organizacja Kobiet, Polska Macierz Szkolna; Stowarzyszenie Chrz. Nar. Nauczycielstwa Szkół Powszechnych

w Polsce, Stow. Porządku Publ. (Pogotowie Narodowe), Tow. Czyteln. Ludowych, Tow. Opieki nad dziećmi Kat., Tow. Pań św. Wincentego a P., Tow. Pomocy Naukowej im. K. Marcinkowskiego, Tow. Szkoły Ludowej, Zjedn. Młodzieży Polskiej, Związek Kapłanów „Unitas“, Związek Robotników Rolnych i Leśnych, Zjedn. Zaw. Polskiego, Zw. Sodalicyj Marjańskich, Zw. Tow. Dobroczyńności „Caritas“, Związek Tow. Gimnastycznych „Sokół“.

Centralny Wydział Wykonawczy: Centrale abstynenckich kół młodzi w Poznaniu i w Krakowie, Filarecki Związek Elsów, Polska Liga Przeciwalkoholowa, Polski Związek Księży Abstynentów, Związek Akademików Abstynentów, Związek Bractw Wstrzemięźliwości, Związek Harcerstwa Polskiego, Związek Katolików Abstynentów „Wyzwolenie“, Związek Nauczycieli Abstynentów.

Ś. p. ks. Prałat W. Załuskowski.

Dnia 3 lutego b. r. po długich i ciężkich cierpieniach zmarł rektor kościoła św. Anny w Warszawie, ks. prałat Władysław Załuskowski.

Urodzony w 1858 r. w Jasionnie, z Sieradzkiej, z obywatelskiej rodziny, odebrał staranne wychowanie domowe, poczem uczęszczał do gimnazjum w Warszawie i skończył Seminarjum Duchowne we Włocławku. Jako magister Sw. Teologii, po skończeniu Akademii Duchownej w 1883 r., zostaje kapłanem. Początkowo spełnia obowiązki prefekta szkół we Włocławku, lecz to trwa krótko. Zostaje wikariuszem katedralnym; stąd przez władze rządowe usunięty, przechodzi na wikariat do Sieradza. W 1886 r. obejmuje parafię Broniszew, następnie w dwa lata później Świerczyn, poczem miał być ojcem duchownym kleryków, lecz rząd na to się nie zgodził. Za prace swoje był odznaczony kanonją honorową Kaliską. W 1893 r. zapragnął wstąpić do klasztoru OO. Paulinów na Jasnej Górze; i na to Władze rządowe nie dały swojego placet.

Po przeniesieniu się do Warszawy, początkowo był kapelanem w więzieniu śledczym i jednocześnie ojcem duchownym alumnów w Seminarjum. Pamiętamy pracę jego na tym stanowisku. Gruntowny znawca teorii ascetyzmu, w konferencjach do alumnów, wygłaszanych co tydzień, przedstawiał drogi doskonałości chrześcijańskiej i wyrabiał wewnętrznie, a tak mówił obrazowo, prosto, bez krasomówczych ozdób, bez frazesów, że tą prostotą porywał młodych słuchaczy i do studjum ascetyki zapalał. Kilka lat trwała ta praca. Z kapelanii więziennej przeszedł na wikariat do kościoła św. Marcina, którego też w 1911 r. został rektorem. W 1917 r. otrzymał parafię św. Au-

gustyna, lecz widział, że systematycznej pracy parafialnej nie mógł już podolać, dlatego rzekł się tego probostwa i w 1919 r. objął rektorat kościoła św. Anny w Warszawie.

Przy obowiązkach tych jednocześnie z całą gorliwością spełniał jakiś czas urząd proboszcza konsultora, to znowu wizytatora nauczania religii w szkołach, wreszcie delegata do spraw ekonomicznych w Seminarjum Duchownem.

Posiadał godność Prałata Dom. J. Św.

Niezmiernie pracowity, słynny jako konferencjonista i przewodnik dusz pobożnych, posiadał też rozległą wiedzę świecką i towarzysko był nader ujmujący. Konfesjonał jego był zawsze obleżony, choć nie rozpoczynał spowiadać, dopóki codziennej swojej medytacji w kościele nie odprawił.

Ostatnie lata życia ś. p. ks. Z. były pasmem boleści i rosnącego wciąż osłabienia fizycznego. Od dwóch lat miał pozwolone przez Stolicę Św. odprawiać Mszę św. siedzący, lecz niezbyt długo z tej łaski korzystał. Zmarł dnia 3 lutego, syt rzetelnego trudu dla Boga, Kościoła i Ojczyzny, dobrze opatrzony na drogę wieczności i otoczony gronem przyjaciół z długoletnim swoim wikariuszem ks. kan. Kaimem na czele.

W dniu 5 lutego został pochowany na Powązkach po Mszy św., celebrowanej przez J. E. X. Bpa Galla i po mowie pogrzebowej ks. prał. M. Nowakowskiego.

Duszę Jego polecamy Bogu. Niech odpoczywa w pokoju wiecznym.

— X. A. F.

Biskup sufragan łódzki Ks. Dr. Kazimierz Tomczak.

Jego Świątobliwość, Ojciec Św. Pius XI, zamianował biskupem sufraganem w Łodzi Ks. Dr. Kazimierza Tomczaka, profesora Seminarjum Warszawskiego.

Ks. Biskup-Nominat, Dr. Kazimierz Tomczak, przyszedł na świat w r. 1883: w Biesiekierzu, pow. brzezińskim (woj. łódzkie). Po ukończeniu gimnazjum OO. Jezuitów w Chyrowie (Małopolska) w roku 1902 wstąpił do Seminarjum metropolitalnego w Warszawie, poczem, jako jeden z wybitniejszych alumnów, wysłany został do Akademii duchownej w Petersburgu, gdzie uzyskał stopień kandydata nauk teologicznych. Po powrocie do diecezji, pełnił obowiązki wikariusza w Słomczynie, gdzie był proboszczem obecny Pasterz diecezji łódzkiej, ks. biskup Tymieniecki. Z kolei władza diecezjalna powierzyła ks. Tomczakowi obowiązki wikariusza katedry warszawskiej św. Jana, a następnie powołała na katedrę profesora Seminarjum metropo-

litalnego. Od roku 1911 pełniąc obowiązki prefekta Seminarjum, wykładał alumnom literaturę polską, której za rządów rosyjskich nie było w szkołach, a następnie prowadził wykłady homiletyki i patrologji. Jako profesor i wychowawca, zaskarbił sobie wśród licznych zastępów wychowañców Seminarjum najwyższe uznanie i przywiązanie, zarówno dzięki gruntownej znajomości wykładanych przedmiotów, jako też dzięki znakomitej formie literackiej, którą ozdabiał swe wykłady i prace. Z jego prac naukowych wymienić należy liczne artykuły i rozprawy, zamieszczane w Encyklopedji Kościelnej, redagowanej przez ś. p. ks. prałata Chelmskiego, oraz w czasopismach: „Wiadomości Archidiecezjalne“, „Miesięcznik Seminarjum Mohylewskiego“, „Przegląd Katolicki“, „Sprawa“, „Rola“. Pozatem wydał drukiem kilka dzieł naukowych z zakresu teologii, jak „Modernizm a protestantyzm liberalny“ i „Zagadnienia filozoficzne u Tertuljana“.

W r. 1925 uzyskał stopień Doktora św. Teologii na Uniwersytecie Warszawskim, poczem udał się zagranicę dla przeprowadzenia specjalnych studjów teologicznych do Fryburga i Paryża.

Poza swoją działalnością profesorską, znany był w stolicy, jako wybitny prelegent i konferencjonista.

W uznaniu zasług, położonych dla Kościoła, Jego Emin. Kardynał Kakowski obdarzył go jeszcze przed laty kanonią honorową warszawską.

Obecnie zaś Stolica Apostolska, oceniając wielkie zalety serca i umysłu ks. Dr. Kazimierza Tomczaka, powołuje go na godność Biskupa Sufragana, nowopowstałej diecezji łódzkiej. Jego Ekscelencji Biskupowi - nominatowi Redakcja „Wiadomości Archidiecezjalnych“ składa wyrazy hołdu i najserdeczniejsze życzenia dalszej owocnej pracy na pożytek Kościoła i Ojczyzny.

Plurimos annos!

BIBLIOGRAFJA.

Ks. Dr. Henryk Insadowski, Ustrój prawny Kościoła Katolickiego. Z wydawnictw: „Biblioteka Uniwersytetu Lubelskiego“ Lublin 1926 r.

Dzieło Ks. Dra Insadowskiego zjawia się bardzo na czasie, bo wchwili, — gdy Konkordat wchodzi w życie, a zmagatwane stosunki państwowo kościelne, a szczególnie prawne stanowisko Kościoła w Państwie, domagają się rozwiązania. Sytuacja wymaga wielkiej znajomości prawa nie tylko w czynnikach miarodajnych. Człowiek, nie znający praw i przywilejów swojej instytucji, a swoich w teje instytucji, może

się stać czynnikiem szkodliwym w tworzeniu opinii, która ma zawsze wielki wpływ na układ stosunków wzajemnych.

Pożyteczną swoją pracę dzieli autor na dwie części. W pierwszej dowodzi, że Kościół jest społecznością doskonałą, posiadającą władzę ustawodawczą, sądową i karną i jest osobą prawną.

W części drugiej daje pojęcie o zwierzchniej władzy w Kościele, więc: stanowisko prawne Stolicy Apostolskiej w Kościele oraz międzynarodowe, w tem o władzy świeckiej papieży, o organach pomocniczych, instytucjach i osobach kościelnych i ich obowiązkach i prawach.

Wykaz przytoczonych autorów i źródeł oraz kanonów i skorowidz, doskonale ułożone, dopełniają całość.

Dodać muszę, że o ile autor trochę zakrótko potraktował pochodzenie władzy wogóle w części pierwszej, o tyle historję i rozwój władzy papieskiej w części drugiej postawił i rozwijał świetnie.

Książka jest dobrze oparta o źródła, naukowo potraktowana i, zdaje mi się, w tym rodzaju w języku polskim pierwsza.

W chwilach, które przeżywamy, znajomość prawa jest koniecznością i w rządzących i w rządzonych, a każde zaniedbanie odbić się może fatalnie na całości praw kościelnych u nas. Dlatego też uważam, że książka ta powinna się znaleźć w każdej bibliotece księżej.

Ks. Dr. M. Szkopowski.

Cena wyżej omówionego dzieła 5 zł., dla Ks.Ks. Studentów i Alumnów Seminarjum Duchownego 4 zł. Adres: Lublin, Uniwersytet. Ks. Profesor H. Insadowski.

Ateneum kapłańskie. W zeszycie za miesiąc luty podaje to czasopismo obszerny życiorys ś. p. ks. Biskupa Stanisława Zdzitowieckiego. Dalej umieszcza następujące rozprawy: „Rewizja tekstu Wulgaty“ (Ks. Dr. Józef Archutowski), „Czasy przedhistoryczne w świetle badań J. Morgana i ks. W. Schmidta“ (Ks. Dr. Szczepan Szydelski) i „Nauka św. Cyprjana o sakramencie kapłaństwa“ (Ks. Dr. Ludwik Wasilkowski). Poza tem zeszyt lutowy tego czasopisma zawiera wiele innych bardzo ciekawych i cennych artykułów z dziedziny duszpasterstwa i ruchu społecznego, cały szereg naukowych recenzji i wzmianek bibliograficznych.

NADEŚLANO DO REDAKCJI:

Dr. Bogdan Suchodolski: Kochaj życie — bądź dzielny!
Warszawa, 1927. „Księgarnia Polska“ Tow. Polskiej Macierzy Szkolnej.

X. Dr. Feliks Puchalski: Kazania Pasyjne. Warszawa, 1927. Wyd. Polak - Katolik.

Ks. J. Makłowicz: Śpiewniczek religijny dla młodzieży szkolnej. Lwów, 1925, wyd. II, str. 64. Cena 24 gr.

Ks. J. Makłowicz: Złote czytanki dla młodzieży. Lwów, 1926. Tom I, II, III (ilustr.) Cena po 30 gr.

Ks. J. Makłowicz: Z humoru religijnego. Lwów, 1926. Tom I i II (ilustr.) po 30 gr.

Ks. J. Makłowicz: Mały modlitewnik dla młodzieży. Lwów, 1926, str. 64. Cena 30 gr.

LISTA OFIAR

na budowę Domu XX. Emerytów.

Ks. Kan. St. Roguski	100 zł.
Ks. Prob. Cz. Skomorowski	200 „
Ks. Kan. Fr. Sadowski	100 „
Ks. Prob. H. Staniszwski	120 „
Dekanat Rawski jako każdorazową składkę miesięczną i ofiarę, wpłaca miesięcznie 348 zł. 33 gr.	

ODPOWIEDZ REDAKCJI.

Ks. S. Ważny jest akt rejentalny z 1926 r. i na jego podstawie ks. proboszcz może zrobić adnotację w akcie urodzenia. Podstawy prawne por. art. 298 K. C. n. 8; prawo z 13/26 maja 1913 roku o polepszeniu bytu dzieci nieślubnych; wreszcie artykuł ks. F. Puchalskiego w „Wiad. Archid.“ z 1922 r., str. 245 p. t. „Uwagi dotyczące aktów Stanu Cywilnego i t. d.“, nr. 15 i 7

ZA POZWOLENIEM WŁADZY DUCHOWNEJ.

Redaktor i wydawca: *Ks. Remigjusz Dąbrowski.*

Druk. archidiecezjalna „Polak-Katolik“, Warszawa, Krak. Przed. 71.

Gotowe Ubiory Kościelne

Materje Liturgiczne i na sztandary, obrazy, galony, frendzle,
chwasty i wszelkie przybory oraz

Chorągwie i Sztandary

artystycznie wykonywane w własnych pracowniach
poleca

T. STRAKACZ I SYN

Warszawa, Kapucyńska 1. Telefon 72-50.

Ceny najniższe

Birety — Koloratki — Pasy rzymskie.

BREWJARZE i MSZAŁY

żałobne

poleca

KSIĘGARNIA

POLAKA-KATOLIKA.

POZN. ZAKŁ. HAFTÓW ARTYSTYCZNYCH

JULJAN ZIMNISZ

POZNAŃ,

ul. 27 Grudnia 16. Tel. 25-56.

Wykonuje artystycznie sztandary i chorągwie oraz wszelkie paramenta kościelne. Specjalny dział kielichów i monstrancji i t. p. przyborów kościelnych. Nader przystępne ceny. Dogodne warunki.
— — — Na życzenie wysyłam kosztorys bezpłatnie. — — —

Księgarnia KRONIKI RODZINNEJ

Warszawa, Plac Zamkowy (Podwale 4)

poleca:

Na Wielki Post

Kazania pasyjne

Kazania rekolekcyjne

Czytania i rozmyślania

różnych autorów i wydań.

Księgarnia Kroniki Rodzinnej dostarcza wszelkie wydawnictwa katolickie, wydane w **Warszawie, Częstochowie, Chyrowie, Krakowie, Lwowie, Poznaniu, Włocławku, Wilnie, Przemyśle, Tarnowie, i Mikołowie.**

Druki parafjalne, kartki do spowiedzi po cenach przystępnych.

Katalogi na żądanie. Zamówienia z prowincji załatwia się natychmiast za zaliczeniem pocztowem.

NAGRODZONA WIELKIM MEDALEM ZŁOTYM NA WYSTAWIE
PRACY KOBIET W WARSZAWIE

Pracownia Ubiorów i Haftów Kościelnych

E. OSTROMĘCKIEJ,

Krakowskie Przedmieście 61, m. 3.

Przyjmuje zamówienia na **kapy, ornaty, chorągwie, baldachimy**, i t. p. Wybór gotowych aparatów.

Ceny bardzo przystępne.

Wielebni Księża, udający się do Warszawy, nie powinni opuszczać stolicy, nie obejrząwszy

WYSTAWY

ARTYSTYCZNYCH WYROBÓW MENNICY PAŃSTWOWEJ

przv ul. Krakowskie Przedmieście 50.

Szczególnej uwadze Wielebnych Księżów poleca się dział religijno-dewocjonalny, a więc plakiety i portrety Matki Boskiej Częstochowskiej i Ostrobramskiej, Serca Jezusowego, Głowy Chrystusa według Wita Stwosza i t. d. w brzoźie i srebrze, w rozmaitych formatach, w ramkach na podstawkach marmurowych lub metalowych.

CENY BEZKONKURENCYJNE.